

Φωνή Ίδια

Που τότε που άρκεψα να ασχολούμαι με την Παραδοσιακή Μουσική της Κύπρου, άκουσα ή εδκιάβασα για πρώτη φορά την λέξη ή αν θέλετε τον όρον «ίδια». Εν αθθυμούμαι ποιον που τα δκυο εγίνην πρώτον. Εδκιάβασα την που το βιβλίον του Θεόδουλου Καλλίνικου «Κυπριακή Λαϊκή Μούσα»; ή άκουσα την που τον μακαρίτην τον Γεώργιον Αβέρωφ, που εσυνεργάζουμουν μιτά του που το 1983 ως τον θάνατον του, το 1990;

Στην αρκήν εκατάλαβα ότι τούτη η λεγόμενη «ίδια» εν' η φωνή πάνω στην οποίαν ετραουδούσαμεν τα τσαττίστα*, με τες διάφορες παραλλαγές της, που ως τότε, που το χωρκόν μου το Καπούτιν έξερα την ως «τραουδιστόν», που ετραουδούσαν οι χορευτάες, ερωτικά, ύστερις που τον 3ον καρτζιλαμάν. Άμαν άρκεψα να δκιαβάζω στο βιβλίον του Καλλίνικου έναν - έναν τα τραούδκια, κάτι άρκειψεν να μεν κολλά μέσ' στον νουν μου.

Ο Θεόδουλος Καλλίνικος στο βιβλίον του «Κυπριακή Λαϊκή Μούσα» - Λευκωσία 1951 στην σ. 45 αναφέρει για την «Ίδιαν»: *Η φωνή αυτή είναι διαδομένη εις όλην την Κύπρον, και στο πιο απομεμακρυσμένον και μικρότερον χωρίον. Φαίνεται δε ότι είναι η πλέον αρχαιοτάτη φωνή και επ' αυτής της παραλλαγής ετραγουδήθησαν όλα αι δεκαπεντασύλλαβαι υμνολογίαι του έρωτος. Ανεφέρει δε ότι από την «Ίδιαν» επροήλθαν οι υπόλοιπες παραλλαγές, όπως η Παραλιμνίτισσα, η Λευκονοιτζάτισσα, Ζωδκιάτισσα, Ακαθκιώτισσα.*

Κάτι παρόμοιον έγγραφεν υστερόττερα τζαι ο Γ. Αβέρωφ ο οποίος γράφει στο βιβλίον του «τα δημοτικά τραγούδια και οι Λαϊκοί χοροί της Κύπρου» - Λευκωσία 1989, στην σ. 202: *Ουσιαστικό στοιχείο στην Κυπριακή Δημοτική Μουσική αποτελούν και οι «Φωνές»... Πρωτεύουσα θέση μεταξύ αυτών κατέχει η «Ίδια η Παραλιμνίτισσα» με διάφορες παραλλαγές, που χρησιμοποιείται κυρίως στα «Τσαττίσματα».*

Αν τα πράματα εμεινίσκαν ως δαμαί, μπορεί τζαι να εκοστήεκαζεν (εδραιωνόταν) μέσα στον νουν μου η θεωρία του Θ. Καλλίνικου περί της ύπαρξης μιας φωνής, της «Ίδιας», που την οποίαν επροήλθαν οι υπόλοιπες παραλλαγές. Τούτες ούλλες

2 οι παραλλαγές πάνω στες οποίες τραουδκιούνται τα ερωτικά δίστιχα έχουν έναν κοινόν χαρακτηριστικόν. Χρισιμοποιούνται για να τραουδκιούνται τα κοφτά ερωτικά δίστιχα, στον τραουδιστόν τζαι αλλού τζαι κάποτε τζαι στο τσάττισμαν. Έχουν δε χορευτικόν ρυθμόν.

Έλα όμως που μπαίνει στην μέση η «Ίσια η Παφίτισσα» την οποίαν αναφέρει ο Θ. Καλλίνικος (σ. 8-13), σχολιάζει όμως ότι: Στην Πάφο την μελωδιάν αυτήν την ονομάζουν «Ίσιαν». Λανθασμένην ονομασίαν, διότι η «Ίσια Φωνή» είναι άλλη και μάλιστα εκτελείται με χορόν. Η «Ίσια η Παφίτισσα» εν' φωνή μακρόσυρτη, αργή τζαι ονομάσαν μου την έτσι όσοι Παφίτες τραουδιστές τζαι μουσικοί εμίλησα μιτά τους. Τζαι προφανώς έτσι θα την ονομάσαν τζαι του Καλλίνικου τζεινοι που του την ετραουδήσαν. Μπόρουμεν, λοιπόν, να δεχτούμεν αβασάνιστα ότι η ονομασία εν' λανθασμένη;

Με τούτες τες σκέψεις τζαι τες αμφιβολίες εδκιάβηκα κάμποσον τζαιρόν. Τζ' όποτε με αρωτούσαν είνταν πόν η «Ίσια» ελάλουν τζείναι που εδκιάβασα που τον Θ. Καλλίνικον τζαι τον Γ. Αβέρωφ. Εν ήμουν όμως ικανοποιημένος. Εσκέφτουμουν το θέμαν τζ' εδούλευκα το μέσ' στον νουν μου μιαν την άλλην τζ' εδίουν διάφορες ερμηνείες για το είνταν πόνι τελικά τούτη η «Ίσια», αξιοποιώντας διάφορα δεδομένα που τες εμπειρίες μου που τους αθθρώπους του τραουδικιού τζαι της μουσικής, χωρίς να καταλήγω κάπου με σιουρκάν.

Με την συνεχιζόμενην μου τριβήν με την παραδοσιακήν μας μουσικήν τζαι με την εμπλοκήν μου στο θέμαν «Κυπριακές Φωνές» εξηκάθαρισα σιγά-σιγά στον νουν μου το ζήτημαν «Ίσια». Όμως εν είχα συσταρισμένα, τα στοιχεία τζαι τους συλλοισμούς μου.

Τον Γεννάρην του 2022 επικοινωνήσεν μιτά μου ο Κυριάκος Μαρκουλλής, φοιτητής τότε στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας τζ' είπεν μου ότι έκαμνεν μιαν μελέτην με θέμαν «Πώς ορίζουμε μουσικά την Ίσια Φωνήν» τζ' έθελεν να κάμουμεν μιαν κουβένταν για το θέμαν. Είπα του να μαζέψει όσες άλλες πληροφορίες μπόρει τζαι νά' ρτει να τα πούμεν. Με τούτην, λοιπόν, την αφορμήν έκατσα τζ' έβαλα σε τάξην τες σκέψεις τζαι τα στοιχεία που είχα, για να ξέρω είνταν πόννα του πω του πλασμάτου.

- 3 Πρώτα – πρώτα, εν’ επιβεβαιωμένον ότι οι Παφίτες, κυρίως όσοι ασχολούνται με την μουσικήν τζαι την τραουδικιάν ονομάζουν την Παφίτιτζην, την αργήν «Ίσϊαν». Ανάμεσα τους ο Νικόλας ο Βιολάρης που την Χλώρακαν, ο Νεόφυτος Κωνσταντίου (Φυτής), κιολάρης που την Λετύμπου, ο Χαμπής Θεορή που την Δρούσειαν τζαι φυσικά, όσοι την ονομάσαν έτσι στον αείμνηστον Θ. Καλλίνικον. Τζαι που την άλλην, το 2004 στην Αυστραλίαν, ένας Παφίτης γρόνια μετανάστης, προφανώς ούτε μουσικός, ούτε τραουδιστής εξήτησεν μου να του πω την «Ίσϊαν την Παφίτιτζην».

Επειδή λοιπόν, κατά την γνώμην μου εν ιμπόρουμεν, να δεχτούμεν αβασάνιστα την θέσσην του σεβαστού μας δασκάλου ότι η ονομασία της Παφίτισσας Φωνής ως «Ίσϊας» εν’ λανθασμένη, πάει να πει πως πρέπει να γυρέψουμεν κάπου αλλού την προέλευσην της ονομασίας.

Έβαλα λοιπόν κάτω κάποιες κουβέντες που μου είπαν κατά καιρούς σε διάφορες συνεντεύξεις, αθθρώποι της τραουδικιάς τζαι της μουσικής.

- Το 2006 ο μακαρίτης ο Βυρωνής, γνωστός χορευτής τζαι τραουδιστής, που το Πραστειόν του Τζελλατζιού, είπεν μου για έναν μανέν που μου ετραούδησεν «τούτος εν’ ο μανές ο ίδιος».

- Τον ίδιον μανέν, το 1996, ο Νίκος Παπαλευτέρης που την Αραδίππου ονόμασεν μου τον «ο μανές ο Κυπραΐκος, του τραπεζιού, ο κανονικός που λαλούμεν».

- Το 2001 ο Δημήτρης Νικολέττης που την Λύσην είπεν μου «τούτη η φωνή εν’ η Κοτδινόητισσα η απλή, η σκέττα».

- Το 2006, στες Τρεις Ελιές, ο κιολάρης ο Πολωνός είπεν μας σε συνέντευξην που επκιάσαμεν με την Νικολέτταν Δημητρίου «τούτη εν’ η Πόλκα η ίσϊα». Το ίδιον για την «Πόλκαν την ίσϊαν», είπεν μου το τζαι ο Βυρωνής, προμπύττερα, το 2006.

Ας δούμεν κάποιες λέξεις/έννοιες που τες πιο πάνω κουβέντες που είπαν απλοί αθθρώποι πον έχουν καμιάν σχέσηην με την έρευναν. Ίσιος, ίσϊα, κανονικός, απλή, σκέττα. Τούτες οι λέξεις έχουν έναν κοινόν. Περιέχουν την έννοιαν του απλού, του κανονικού, του αρχικού, του δι παραλλαγμένου.

- 4 Με τούτα ούλλα λοιπόν κατά νουν καταλήγω στο συμπέρασμα ότι: *Άμαν ελαλούσαν οι παλιοί «Φωνήν Ίδιαν» εννοούσαν την φωνήν την βασικίην, την απλήν, την πιο γνωστήν, την συνηθισμένην, την όι άλλωσπως.*

Τζαι για να υπάρχει η ανάγκη να χαρακτηρίσεις κάτι ίδιον πρέπει να υπάρχει τζαι το, ας πούμεν, ζαβόν, το παραλλαγμένον, το διαφορετικόν. Άρα μπορούμεν να πούμεν, να εικάσουμεν καλλύττερα, ότι ο όρος «Ίδια» επροέκυψεν όταν αρχίσαν να δημιουργούνται στα πολλά παλιά τα γρόνια οι παραλλαγές κάποιας αρχικής μελωδίας/φωνής της τραουδικίας, για να την ιξηχωρίζουν που τες άλλες, στες οποίες αρκέψαν σιγά – σιγά να διούν άλλα ονόματα. Το ίδιον ισχύει τζαι για την Παφίτιτζην, τζαι για τον μανέν, την Πόλκαν, τζαι για κάθε άλλην μελωδιάν που με τον τζαιρόν απόκτησεν διάφορες παραλλαγές.

** Τσαττιστά λαλούμεν στην Κύπρο τα αυτοτελή ομοιοκατάληκτα δίστιχα τζαι τσαττισμαν την άμεσην ανταγωνιστική ανταλλαγήν δίστιχων που δκυο ή πιο πολλά άτομα. Όσον αφορά τα τσαττιστά, οφείλουμεν μιαν σημαντικήν αναφοράν για να βάλουμεν τα πράματα στην θέσην τους.*

Τουλάχιστον τα τελευταία 40 γρόνια, άμαν πεις του άλλου, «πε μου έναν τσαττιστόν» εννοάς, «πε μου έναν δίστιχον». Με εξαίρεσην την περιοχήν των Κοτδινοχωρκών που τα λαλούν «κοφτά». Μα τζαι τζεικάτω μόνον οι αθθρώποι που ασχολούνται με το θέμαν, τα λαλούν κοφτά. Ο πολλός ο κόσμος λαλεί τα όπως τους άλλους, «τσαττιστά».

Πιο παλιά όμως, που την δεκαετιάν του '70 τζαι τζει οτιδήποτε έμμετρον, ελαλούσαν το τραούδι. Επομένως τζαι τα δίστιχα τα οποία σήμερα λαλούμεν τσαττιστά, τραούδκια τα ελαλούσαν. Τζ' έχουμεν πολλά παραδείγματα που το μαρτυρούν. Αναφέρω κάποια δίστιχα που τ' αθθυμούμαι που τον τζαιρόν που ήμουν κοπελλούν.

*Τραούδκια ξέρω κάμποσα, έναν σατσίν γεμάτων
μα ετρύπησεν το γέρημον τζ' επήασιν που κάτω.*

*Τουν τα τραούδκια που λαλείς, μεν τα λαλείς για μέναν
τζαι τζεινος που σου τά' μαθεν εν' μαθητής μο' μέναν.*

- 5 Τουν τα τραούδκια που λαλείς, λαλούν τα τα μαντούδκια που κάμνουν παλιοκόσσινα τζαι παλιοττενεκούδκια.

Υπάρχουν επίσης τίτλοι ποιημάτων τζαι ποιητικών συλλογών με την λέξη «τραούδκια» με την έννοια του στίχου. Όπως: Το τραούδι του Τζυπριανού, του Βασίλη Μιχαηλίδη, Τραγούδια του νησιού μου, του Παύλου Λιασίδη, τζαι πολλά άλλα.

Ξηκαθαρίζουμε λοιπόν ότι: Σήμερα, «**τῶαττιστά**» λαλούμε τα αυτόνομα δεκαπεντασύλλαβα ομοιοκατάληκτα δίστιχα, τζαι κάποτε τετράστιχα, ή κάποιες άλλες σύνθετες μορφές του δεκαπεντασύλλαβου, τζαι «**τῶάττισμαν**» τον ανταγωνιστικόν, διαγωνιστικόν διάλογον κυρίως μεταξύ δκυο ατόμων, με τῶαττιστά. Έτσι για να μιλούμε την ίδιαν γλώσσαν.